

УДК 349.22:331.106

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В ОРГАНАХ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

Д. Лещух

*Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, 79000 Львів, Україна
тел. (032) 239-47-97*

Статтю присвячено особливостям і проблемам правового регулювання трудової діяльності працівників прокурати як суб'єктів трудового права.

Відповідно до Конституції та Закону України «Про прокуратуру» прокуратура є системою органів держави, що наділена специфічними функціями та завданнями, ефективно вирішення яких залежить передусім від того, наскільки правильно, активно та добросовісно виконують свої службові обов'язки самі працівники прокуратури. Надзвичайна важливість завдань, які ставить перед прокуратурою України держава, визначає й важливість правового регулювання трудових відносин між нею та працівниками прокуратури.

Ключові слова: службові обов'язки, працівники прокуратури, врегулювання трудових відносин.

На сьогодні єдиного підходу щодо визначення сутності та правової природи відносин, що виникають між державою і працівником прокуратури у зв'язку з реалізацією останнім конституційного права на трудову діяльність у системі одиниць державних органів. Що практично, унеможлиблює повноцінне застосування норм трудового права для правового регулювання діяльності працівників прокуратури.

На сучасному етапі розвитку законодавства у сфері трудових та адміністративних відносин в органах прокуратури вітчизняний законодавець активно намагається відшукати найефективніший спосіб їх урегулювання. Початком якісних змін у цьому процесі вважається Закон України Про прокуратуру, що, однак, проблеми розмежування підстав та сутності цих відносин повною мірою він не вирішує.

Мета і завдання дослідження, які потрібно вирішити для досягнення поставленої мети: визначення нормативної та теоретичної основи для вирішення окремих проблем урегулювання трудових відносин та надання пропозицій щодо удосконалення законодавства у цій сфері, з'ясувавши сутнісні ознаки трудового договору в органах прокуратури України та розкривши особливості укладення, зміни та припинення трудового договору з їхніми працівниками.

Незважаючи на гостру потребу глибокого наукового аналізу поставленої проблеми та наявність окремих наукових розробок у цьому напрямі таких вітчизняних учених, як В. Воловик, Ю. Дмитренко, Д. Карпенко, К. Кизименко, Н. Хуторян, П. Шумський [1–5] та інших, ця тема досі не отримала окремого повноцінного монографічного дослідження, а серед науковців немає єдиного погляду на питання щодо галузевої належності правовідносин державної служби і працівників прокуратури зокрема.

Як ми зазначали, прокуратура України є організаційно незалежною державною інституцією, що повинна виконувати особливі притаманні тільки їй функції та є

досить важливим інструментом щодо забезпечення балансу між гілками влади. Основний закон України, закріпивши статус прокуратури як самостійного, багатофункціонального органу державного механізму, визначив її принципово нові завдання та засади взаємовідносин із главою держави та гілками державної влади.

Виконання працівниками прокуратури специфічних завдань і функцій від імені держави зумовлює й особливості застосування щодо них законодавчих положень у сфері регулювання трудових відносин, хоча сучасний розвиток вітчизняного трудового права характеризується тенденцією поступового усунення розбіжностей між статусом працівників – державних службовців та інших. Однак, саме через специфіку здійснення прокурорської діяльності на даному етапі розвитку державності унеможлиблюється остаточне усунення цих розбіжностей.

Так, окремі питання щодо організації та проходження служби у прокуратурі, зрозуміло, не входять до предмету адміністративного права, як от: виникнення, зміни та припинення трудових правовідносин, соціально-правових гарантій захисту трудової діяльності працівників прокуратури та інші питання, що виникають у зв'язку з реалізацією громадянами України права на трудову діяльність в системі прокуратури України.

Адже у правовідносинах, з одного боку яких учасником є працівник прокуратури (державний службовець), з іншого – держава (орган прокуратури), урегулювання питань у сфері трудової діяльності відбувається нормами трудового права із обов'язковим урахуванням специфіки реалізації ними своїх трудових прав та обов'язків. І хоча, на думку значної частини науковців, така діяльність прокурорсько-слідчих працівників відрізняється від діяльності в інших сферах, не можемо значною мірою погодитися із встановленням обмежень їхніх трудових прав і гарантій. Наша думка ґрунтується на тому, що вони виконують покладені на них державою за посередництвом Конституції та законів свої трудові функції на загальних принципах трудового права.

Відтак, вступаючи на службу в органи прокуратури, громадянин України реалізовує конституційне право на працю, набуває правового статусу працівника, що автоматично надає статусу трудових цим відносинам і покладає їх у площину впливу та сферу дії норм трудового законодавства.

Зазначене також підтверджується ст. 1 Кодексу законів про працю України, яка встановлює, що його норми поширюються на регулювання трудових відносин усіх працівників, а ст. 3 цього Кодексу зазначає, що «... законодавство про працю регулює трудові відносини працівників усіх підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, виду діяльності і галузевої належності» [6].

Далі, наприклад, ст. 6 та 7 Закону України «Про прокуратуру» [7] статус прокурорів і слідчих визначається як «працівник». Із цього доходимо висновку, що на трудову діяльність працівників прокуратури у сфері державної служби в Україні поширюється дія норм законодавства про працю. Не можемо зігнорувати й Закон України «Про державну службу» [8], положення якого на сьогодні визначають державну службу в Україні як професійну діяльність осіб, котрі посідають посади в державних органах та їх апараті з практичного виконання завдань і функцій держави та отримують заробітну плату за рахунок державних коштів.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про державну службу» від 17 листопада 2011 р. № 4050-VI 1, що набуває чинності з 1 січня 2013 р., державна служба – професійна діяльність державних службовців з підготовки пропозицій щодо формування державної політики, забезпечення її реалізації та надання адміністративних послуг [8].

Це також на сьогодні дає нам змогу характеризувати працю в органах прокуратури як найману та специфічну трудову діяльність працівників, а відносини у цій діяльності, що ґрунтуються на здійсненні управління та проходження служби, вважати «трудова-управлінськими». При цьому «управлінська» складова виникає із «трудова».

Наказом Генеральної прокуратури України від 20 січня 2006 р. № 2гн «Про організацію роботи з кадрами в органах прокуратури України», зокрема, визначено порядок укомплектування органів прокуратури, формування кадрового резерву. Основними критеріями оцінки кадрової роботи наказом встановлено: укомплектування колективів прокуратур, їх структурних підрозділів кваліфікованими, сумлінними працівниками, прозорість і справедливість в доборі, розстановці та переміщенні кадрів, стабільність кадрового складу, забезпечення раціонального співвідношення молодих і досвідчених працівників, належного рівня службової та трудової дисципліни.

Особи, які не мають досвіду практичної роботи за спеціальністю, проходять в органах прокуратури стажування строком до одного року. Порядок стажування регулюється окремим Положенням, яке визначає порядок відбору на стажування і стажування претендентів на заміщення вакантних посад помічників прокурорів, старших помічників прокурорів, слідчих, старших слідчих (надалі – помічників прокурорів і слідчих) міських, районних, міжрайонних та прирівняних до них прокуратур (надалі – прокуратур).

Стажування є невід'ємною складовою процесу професійної підготовки до роботи в органах прокуратури випускників вищих юридичних навчальних закладів, юридичних факультетів та магістрантів Національної академії прокуратури України.

Серед завдань, які ставляться перед інститутом стажування, можна виокремити:

- комплектування кадрового складу органів прокуратури фахівцями, які за своїми професійними, діловими та моральними якостями і станом здоров'я найбільш придатні до виконання службових обов'язків прокурорів і слідчих;

- перевірка професійного рівня, ділових та моральних якостей претендентів на роботу в органах прокуратури;

- підготовка фахівців-стажистів до самостійної роботи на посадах помічника прокурора чи слідчого прокуратури, забезпечення оволодіння ними навиками прокурорсько-слідчої діяльності;

- запобігання помилкам і можливим проявам суб'єктивізму в доборі кадрів, інших прорахункам у роботі з кадрового забезпечення;

- підвищення престижу служби в прокуратурі та її авторитету в суспільстві;

- забезпечення відповідно до сучасних вимог порядку доступу до публічної служби в органах прокуратури.

Призначають на посади стажистів за наказом прокурора обласного рівня згідно з визначеним комісією рейтингом. Стажування проводиться у міських, районних, міжрайонних та прирівняних до них прокуратурах на умовах строкової трудової угоди до одного року на посадах стажистів або стажистів на вакантних посадах помічників прокурорів і слідчих. Час відпустки стажиста у зв'язку з вагітністю та пологами, догляду за дитиною до строку стажування не включені.

Особи, які проходять стажування на посадах стажистів або на вакантних посадах помічників прокурорів чи слідчих (надалі – стажисти), мають однаковий правовий статус, права і обов'язки, у тому числі щодо оплати праці.

На стажистів поширюються правила внутрішнього трудового розпорядку, права і пільги, встановлені для прокурорсько-слідчих працівників, стажисти

підлягають атестуванню після закінчення стажування, але не раніше шести місяців від дня призначення на посаду. Призначення осіб, які пройшли стажування, на посаду помічника прокурора чи слідчого прокуратури можливе лише після позитивного рішення атестаційної комісії. Одночасно з призначенням на посаду вноситься подання Генеральному прокуророві України про присвоєння першого класного чину.

Якщо атестаційна комісія після закінчення річного терміну стажування дійде висновку про невиконання стажистом плану стажування через відсутність у нього належної професійної підготовленості, необхідних ділових та моральних якостей, трудовий договір з ним розривається у зв'язку із закінченням строку трудового договору.

Констатуємо, відтак, що за умов виконання стажистом плану стажування трудовий договір з ним укладається.

Отже, віднесення чинним законодавством працівників прокуратури до числа суб'єктів, що підпадають під дію трудового законодавства, дає підстави зачислити туди ж і правовідносини за їх участю у сфері проходження державної служби (за деякими винятками, що містяться у спеціальних нормах).

Зі сказаного та для набуття громадянином необхідного обсягу трудових прав та обов'язків працівника від часу вступу на службу в органи прокуратури, відповідно до норм вітчизняного законодавства про працю вбачається необхідним закріплення цього у письмовому трудовому договорі, що є підставою виникнення «трудова-управлінських» відносин, і рішення керівника державного органу (наказ, розпорядження тощо) про призначення на посаду – як підставу виникнення у чистому вигляді адміністративних правовідносин між суб'єктами.

Отож, коли йдеться про правовий статус працівника прокуратури, то його відносини (або за його участю) мають специфічний комплексний характер, що містить, окрім конституційного, також і трудовий, управлінський та адміністративний аспекти, а особливості правового регулювання їхньої трудової діяльності зумовлені завданнями та функціями органів прокуратури.

У рамках реформування нормативно-правової бази трудового законодавства України потрібно враховувати також і міжнародні стандарти й засади до сфери дії норм трудового права й поширення її на всіх працівників прокуратури, визначених Конвенцією Міжнародної організації праці № 151 «Про захист права на організацію та процедури визначення умов зайнятості на державній службі» (1978 р.).

Список використаної літератури

1. *Воловик В.* Про трудовий статус державних службовців / В. Воловик // *Право України.* – 1997. – № 1. – С. 57–64.
2. *Дмитренко Ю.П.* Трудове право України : навч. посібник / Ю.П. Дмитренко. – К. : Школа, 2004. – 288 с.
3. *Кизименко К.О.* Підстави виникнення трудових відносин в органах прокуратури / К.О. Кизименко // *Держава і право.* – 2010. – № 47. – С. 372–377. – Бібліогр. : 9 назв. – укр.
4. *Карпенко Д.* Особлива частина проекту Кодексу України про працю потребує удосконалення / Д. Карпенко, Н. Хуторян // *Право України.* – 1998. – № 6. – С. 52–57.
5. *Шумський П.В.* Прокуратура України / П.В. Шумський. – К. : Вентурі, 1998. – 336 с.
6. Кодекс законів про працю України. – К. : Юрінком Інтер, 2002.
7. Про прокуратуру : Закон України від 5 листопада 1991 р. // *Відомості Верховної Ради України.* – 1991. – № 53. – Ст. 793.

8. Про державну службу : Закон України від 17 листопада 2011 р. (набув чинності з 1 січня 2013 р.) / Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 26. – Ст. 273.

**ОТДЕЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ
ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ТРУДОВЫХ ОТНОШЕНИЙ
В ОРГАНАХ ПРОКУРАТУРЫ УКРАИНЫ**

Д. Лещух

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко
ул. Университетская, 1, 79000 Львов, Украина*

Статья посвящена особенностям и проблемам правового регулирования трудовой деятельности работников прокуратуры как субъектов трудового права.

Согласно Конституции и Закона Украины «О прокуратуре» прокуратура является системой органов государства, наделенной специфическими функциями и задачами, эффективное решение которых зависит прежде всего от того, насколько правильно, активно и добросовестно выполняют свои служебные обязанности сами работники прокуратуры. Чрезвычайная важность задач, которые ставит перед прокуратурой Украины государство, определяет и важность правового регулирования трудовых отношений между ней и работниками прокуратуры.

Ключевые слова: служебные обязанности, работники прокуратуры, урегулирование трудовых отношений.

**ISSUES OF LEGAL REGULATION OF LABOUR RELATIONS
IN PUBLIC PROSECUTION BODIES OF UKRAINE**

D. Leshchukh

*Ivan Franko National University of Lviv
Universytetska Str. 1, UA – 79000 Lviv, Ukraine*

The article is devoted to the peculiarities and issues of legal regulation of public prosecutor's officers labour activity as subjects of labour law.

Under the Constitution and Law of Ukraine "On the Public Prosecution Office," it is a system of state bodies, which enjoy special functions and tasks. Effective work of the public prosecution office depends on professional activity of each official. Importance of the public prosecution office tasks and functions, which contain certain features of state governance, demands effective regulation of service-labour relations of its officials.

Key words: official duties, public prosecution officials, regulation of labour relations.

*Стаття: надійшла до редакції 14.12.2012
прийнята до друку 14.01.2013*